

عملیاتهای نیروهای مسلح شاهنشاهی

درگیری های مرزی با عراق

قابل توجه بازدید کنندگان گرامی: بعثت کثرت مطالب در آرشیو ما، این بخش هر چندگاه یکبار تکمیل و تصحیح میگردد. لطفا مجدداً از این بخش در ماههای آینده دیدن فرمائید. آخرین تغییر در تاریخ: 23/5/2005

زد و خوردهای مرزی بین ارتش عراق و ایران بخاطر ۲ عامل کلی یعنی ادعای حاکمیت عراق بر مناطقی از راضی مرزی بین دو کشور و بخصوص اروند رود و عامل دوم یعنی پشتیبانی ارتش ایران از کردهای خودمختاری طلب عراق در جنگ با نیروهای دولتی آنکشور، آغاز گردیده بود که از زمان اعلام حاکمیت کشتی رانی ایران در اروند رود در سال ۱۳۴۸ این زد و خوردهای مرزی بالا گرفت تا سال ۱۳۵۲ که کشمکشها به اوج خود رسیدند.

اعلام حاکمیت بر اروند رود:

یکی از اختلافات کهنه دولت ایران و عراق بر سر مالکیت اروند رود و چگونگی بهره برداری از درآمدهای این راه آبی مهم اقتصادی بوده است. این رود از پیوستن دو رود دجله و فرات در عراق پدید میآید ولی وقتی از عراق خارج شد و آب رودخانه کارون ایران نیز به آن پوست در ساحل ایران به خلیج فارس میریزد. به هر حال ایران در مورد این رود حق خود را امینی بر عبور دو کشور از میان رود طلب میکرد ولی عراق مدعی بود که بر اساس قراردادی که در این زمینه تنظیم شده همه اروند رود متعلق به آنکشور است و لاجرم اختیار اروند رود و بهره برداری از درآمدهای آن عراقیها هستند. دولت ایران سعی میکرد با ارائه اسناد و مدارک ملی و بین المللی چه در مورد اروند رود و چه در موارد مشابه این مرافعه در دنیا، عراق را قانع کند که میبایست به پیروی از روش معمول در جهان نیمی از رود را که در ساحل آن عراق قرار دارد، عراقیها و نیمی دیگر را ایرانیها اداره کنند ولی عراق تمامی مالکیت رود را از آن خود میدانست. در این حال عراق اعلام کرد چنانچه ایران قصد استفاده از مسیر کشتیرانی این رود را داشته باشد، از قوای نظامی استفاده خواهد نمود و همین اعلام دولت عراق ناحیه دو کشور را به صورت یک منطقه جنگی تبدیل نمود و گروه زیادی از خبرنگاران و وسایل ارتباط جمعی از سراسر جهان آماده و مترصد نتایج تهدید عراق نشستند و چون عراقیها تهدید کرده بودند هر کشتی را در اروند رود چه در ساحل ایران و چه در ساحل عراق با پرچم ایران ببینند به توپ خواهند بست، بدستور شاهنشاه آریامهر یک فرزند ناو جنگی نیروی دریائی شاهنشاهی ایران با پرچم ایرانی یک کشتی بازرگانی ایران بنام "ابن سینا" را در این آبراه اسکورت نمود ولی در مقابل آب از آب تکان نخورد و نه تنها تهدید عراق بی نتیجه از آب درآمد بلکه از سال ۱۳۴۸ به این طرف با همین حرکت کوچک نظامی، ایران حاکمیت خود را در اروند رود بدست آورد و هر چند که عراق تنها در سال ۱۳۵۴ با امضای قرارداد الجزایر این حاکمیت را برسمیت شناخت ولی تا آنزمان کشتی های ایرانی با پشتیبانی نیروهای ارتش شاهنشاهی آزادانه در اروند رود رفت و آمد میکردند.

درگیری های زمینی دو کشور:

به هر حال همین مسئله اعلام حاکمیت ایران بر اروند رود باعث شد تا دولت عراق طی سالهای ۱۳۴۸-۱۳۵۲ از راه تجاوزات مرزی و پشتیبانی از مخالفان سیاسی دولت ایران سعی نماید در برابر دولت و ارتش نیرومند شاهنشاهی ایران سرفرازی کند که به همین خاطر ضربات جانی، مالی و سیاسی سنگینی را نیز متحمل شد.

ایران نیز در مقابل اقدام به پشتیبانی نظامی ایران از کردهای مخالف دولت عراق نمود. نیروهای ارتش شاهنشاهی با واحدهای توپخانه و نیز یگانهای امدادی و بهداری از آنها حمایت میکردند. بنابه گزارشاتی تا پایان نبردهای خودمختاری طلب با دولت عراق جمعا یک گروه توپخانه ایران شامل ۵۰ قبضه توپ دوربرد و نیز تعداد اندکی توپهای ضدهوایی که همگی توسط سربازان ایرانی بکار برده میشدند، پشتیبانی آتش سنگین از پیشمرگان کرد را بعهده داشتند. البته تجهیزات و مهمات (از قبیل تفنگهای برون و مهمات سبک و متوسط) هم به آنها منتقل میگردد و پناهندگان و زخمی های کرد توسط ایران جذب و تحت مداوا قرار میگرفتند.

در اینجا اهم اخبار مربوط به درگیریهای نظامی بین عراق و ایران در این سالها به اطلاع شما میرسد:

۱۳۵۰/۵/۲۸ یک هواپیمای جنگی عراق به ایران پناهنده شد و در یکی از فرودگاههای کشور بزمین نشست. خلبان این هواپیما از کشور ایران تقاضای پناهندگی نمود ولی هواپیمای مذکور روز اول شهریور به عراق بازپس داده شد.

۱۳۵۱/۱/۲۱ سه مامور ژاندارمری به اسامی گروهبان ۱ خلیل ایزدی، گروهبان ۱ صفدری و گروهبان ۱ پورشهرائی امروز در ناحیه نفت شاه توسط مزدوران عراقی ربوده شدند.

۱۳۵۱/۱/۲۶ درگیری های شدید عراق با نیروهای مسلح شاهنشاهی ایران در مرز خسروی.

۱۳۵۱/۲/۱۱ طی دو روز اخیر ۲ پاسگاه ژاندارمری تپه گل و خرك که در مرز خسروی و نفت شاه قرار دارد مورد حمله نظامیان و چریکهای عراقی قرار گرفت که مرزبانان ایرانی با عقب راندن متجاوزان چند چریک عراقی را مجروح ساختند.

۱۳۵۱/۳/۲ ساعت ۳/۳۰ بعدازظهر نیروهای عراق بقصد غافلگیری پاسداران مرزی ایران با رگبار مسلسل به پاسگاه مرزی خسروآباد در منطقه سومار حمله کردند که با آتش متقابل نیروهای ما مجبور به عقب نشینی شدند.

۱۳۵۱/۱۰/۱۰ ساعت ۶ بامداد اینروز گروهی از سربازان عراقی با مسلسل و خمپاره انداز به پاسگاه مرزی سانویا در شمال سومار در ناحیه کرمانشاه حمله کردند و با آتش متقابل نیروهای مدافع ما مجبور به عقب نشینی شدند. در این حمله به نیروهای ما هیچ تلفاتی وارد نشد. تبادل آتش تا ساعت ۱۰/۳۰ بامداد بشدت ادامه داشت و در تک مجدد دشمن در همین ناحیه یک مرزدار ایرانی مجروح گردید که بلافاصله به بیمارستان اعزام گردید. تیراندازی و درگیری های پراکنده تا بامداد روز بعد همچنان ادامه داشت.

- ۱ هلی کوپتر نجات و غیر مسلح نیروی هوایی شاهنشاهی از نوع HH-43 از پایگاه هوایی وحدتی، با سه سرنشین در نوار مرزی داخل عراق مجبور به فرود اجباری شد. در آغاز علت فرود این هلی کوپتر اصابت بر اثر آتش اشتباه نیروهای ژاندارمری خودی و بعد بعلت بدی هوا و انحراف از مسیر پرواز اعلام گردید. این هلی کوپتر برای حمل وسایل و آذوقه ماموران مرزی بامداد امروز از پایگاه وحدتی دزفول بطرف ایلام پرواز درآمد و گویا بعلت نقص فنی یا اشتباه مسیر در یک منطقه مرزی عراق در ناحیه مندلی مجبور به فرود اجباری شد. عراق اعلام نموده بود که سرنشیمان هلی کوپتر: ستوان ۱ نورالدین داوری زنجانی، ستوان یار خلبان حسین کریمی و استوار ۲ خلیل راضی از عراق درخواست پناهندگی سیاسی کرده اند ولی ایران در مقابل این ادعا را کذب محض دانست و از مقامات بین المللی جهت آزادی این افراد تقاضای رسمی نمود. دولت ایران همچنین اعلام نمود هرچند ایران تاکنون در موارد مشابه نظیر به کشتی های مغروق یا به گل نشسته عراقی در مرز آبی ایران کمک کرده و با بهترین نحو با آنها رفتار نموده، مقامات عراق در مقابل سرنشیمان این هلی کوپتر را مورد بازجویی سخت قرار داده و بعد از ۲ روز ادعای دروغین پناهندگی آنها را مطرح کرده است. در این زمان ایران برای اعاده هرچه زودتر هلی کوپتر و سرنشیمان آن به عراق اخطار جدی کرد.
- ۱۳۵۱/۱۰/۲۳ از ساعت ۱۳/۳۰ زدو خوردی بمدت ۲ ساعت در منطقه پاسگاه سه تپان در کرمانشاه با نیروهای عراقی ادامه داشت که با عقب نشینی نیروهای مهاجم این درگیری پایان یافت.
- ۱۳۵۱/۱۱/۹ ساعت ۳/۳۰ بامداد امروز ۳۰ نفر از نیروهای عراق پاسگاه ژاندارمری موسیان از توابع شهرستان دهلران را با خمپاره انداز، موشک و مسلسل زیر آتش گرفتند ولی با آتش مقابل نیروهای ما مجبور به عقب نشینی شدند. طی این حمله هیچ خسارت و تلفاتی به ایران وارد نشد.
- ۱۳۵۱/۱۱/۲۳ در حمله نیروهای بعثی به پاسگاه هلاله در منطقه ایلام که ۳ ساعت ادامه داشت ۲ متجاوز عراقی کشته شدند که اجساد آنها در خاک ایران ماند و فراریان از خود ۲ کلاشنیکف و یک قبضه اسلحه کمری بجای گذاشتند. همچنین ۱ مرزبان ایرانی در این درگیری شهید گردید.
- ۱۳۵۱/۱۲/۹ بدنبال زدو خورد های مرزی چند شب گذشته، عصر امروز نیروهای عراق بقصد تجاوز با سلاح های سنگین پاسگاه سانواپا در تپه اسمعیل خان را زیر آتش گرفتند. تبادل آتش تا ۲۲ ساعت متوالی ادامه داشت.
- ۱۳۵۱/۱۲/۱۱ ارتش عراق بمدت یکساعت و نیم پاسگاه قلعه چوق را شدیداً زیر آتش داشت که با آتش متقابل نیروهای ما مواجه گردید. در تبادل آتش امروز ۴ مرزدار ایرانی شهید و ۳ تن دیگر مجروح شدند و به نیروهای دشمن نیز تلفاتی وارد آمد.
-
- ۱۳۵۲/۱/۵ بعد از دو ماه و نیم اسارت، عراق ۳ خلبان هلی کوپتر ایرانی را آزاد نمود و نیز اعلام شد هلی کوپتر قبلاً به ایران بازگشته شده بود. (۱۹۷۳/۳/۲۵)
- ۱۳۵۲/۱/۱۹ مقارن ساعت ۸ صبح مامورین گشت ژاندارمری ناحیه سوسنگرد به ۴ عراقی مسلح (با لباس شخصی) که برای تجاوز در ناحیه دشت میشان وارد خاک ایران شده بودند برخورد نموده و با محاصره آنها و تیراندازی، هر ۴ نفر را مجبور به تسلیم نمودند. از متجاوزین مقادیری سلاح بدست آمد.
- ۱۳۵۲/۱/۲۱ ساعت ۴/۳۰ بامداد اینروز پاسداران مرزی خوزستان به عده ای از نیروهای عراقی که در داخل ایران مشغول پیشروی بودند برخورد کرده و در نتیجه تیراندازی طرفین، ۴ مزدور عراقی کشته و یک مامور ژاندارمری بشهادت رسید.
- ۱۳۵۲/۲/۱۵ صبح امروز تعدادی از مامورین ژاندارمری که در داخل نیزارهای نوار مرزی منطقه سوسنگرد مشغول گشت زنی بودند با عده ای متجاوز عراقی برخورد نمودند و طی نیم ساعت تیراندازی نزدیک با آنها ۳ تن از عوامل دشمن را کشته و از نیروهای ما ۱ مامور ژاندارمری شهید و ۲ نفر زخمی شدند.
- ۱۳۵۲/۹/۲۶ **طی دو روز گذشته پدافند هوایی ایران با موشک های رایپر دو هواپیمای متجاوز عراق را سرنگون ساختند.**
- ۱۳۵۲/۱۱/۲۱ ساعت ۲ بامداد امروز عراق با تانک و توپ به پاسگاه های مرزی حوالی رضاآباد در استان ایلام حمله کرده و سد کنجاچم را به زیر گلوله توپخانه گرفت. در طی نبردهای سنگین امروز که نیروهای ایرانی شجاعانه حملات غافلگیرانه دشمن را دفع کردند، ۴۱ سرباز ایرانی شهید و ۸۱ تن مجروح شدند. نیروهای دشمن نیز در اولین ساعات حمله ۳۳ کشته داده و با گذاشتن مقادیر زیادی اسلحه و مهمات به خاک خود عقب نشستند.
- ۱۳۵۲/۱۱/۲۵ نبردهای شدید مرزی که از چند روز قبل آغاز شده بود امروز نیز ادامه یافت و قوای دشمن که با ۲ کیلومتر پیشروی در خاک ایران قصد تصرف تپه ۴۳۴ را داشتند با مقاومت نیروهای ارتش شاهنشاهی به عقب رانده شدند. منابع رسمی دولت عراق تلفات نیروهای عراقی در حملات روزهای اخیر تا به امروز را ۲۵۰ سرباز و افسر اعلام نمودند. در حملات امروز ۱۸ مسلسل، ۱ صندوق نارنجک و مقادیر زیادی مهمات دشمن به دست نیروهای ایرانی افتاد.
- ۱۳۵۲/۱۲/۱۴ شب گذشته درگیری های مرزی بین ایران و عراق در گرفت. در این روز نیروهای ایران ضربات سنگینی به عراقی ها وارد آوردند. عراقی ها ۵۰ نفر تلفات دادند و مقادیر زیادی اسلحه شامل دو نفربر آنها منهدم شد.
- ۱۳۵۲ اسفند ۱۵ نبردهای سنگین با شرکت قوای زرهی، توپخانه، خمپاره انداز و سلاح های سبک در مرزهای ایران و عراق برای سومین روز متوالی همچنان ادامه داشت. (۶ مارس ۱۹۷۴)
- ۱۳۵۲/۱۲/۱۶ صبح امروز نیروهای عراق که طی درگیری های اخیر شکست سختی از ایران خوردند، خواهان پایان گرفتن عملیات مرزی شدند. این سنگین ترین درگیری های بود که از روز ۲۰ بهمن (۹ فوریه) در مرزهای دو کشور آغاز گردیده بود. اعلامیه رسمی دولت ایران طی این عملیات حاکی بر این بود که در مبادله آتش دو طرف ۵۰ سرباز عراق کشته شده و ایران نیز متحمل یک کشته و ۳ زخمی گردیده است. دولت عراق در مقابل اعلام نمود که ۹ سرباز ایرانی را کشته و ۱۵ سرباز عراق زخمی شدند.
- زنده یاد علم وزیر وقت دربار در خاطرات خود مینویسد که شاهنشاه در این رابطه اعلام داشتند: " سربازان ما نشان دادند که میتوانند مثل شیر بجنگند "

- نیروهای عراق با توپخانه و سایر سلاحهای سنگین، پاسگاههای مرزی ایران را مورد تجاوز قرار دادند. ۱۳۵۳/۶/۵
- صبح امروز عراق روستاهای کهنه لاهیجان و قلعه تراس در ناحیه غرب مهاباد در ۱۰ کیلومتری داخل خاک ایران را بمباران نمود. در این حملات، جمعا ۸ هواپیمای سوخو ۷ عراقی به ناحیه پیرانشهر نزدیک شدند که با آتش پدافند هوایی ایران روبرو شده و در حین فرار دو فروند آنها بسمت جنوب حرکت کرده و ۴ بمب بروی این روستاها ریختند که ۳ بمب منفجر شد و خساراتی به بار آورد.
- ارتش عراق با توپخانه سنگین به خاک ایران حمله کرده و به يك پاسگاه مرزی ما در ناحیه نفت شاه آسیب شدید وارد آورد که خوشبختانه تلفاتی در پی نداشت. متعاقبا پاسداران مرزی ایران به آتش دشمن پاسخ دادند. ۱۳۵۳/۶/۲۵
- ۲ فروند هواپیمای توپولف ۱۶ و سوخوی ۷ نیروی هوایی عراق توسط موشکهای "هاک" پدافند زمین به هوای ارتش شاهنشاهی سرنگون شدند. دولت عراق سرنگونی این دو هواپیما را تأیید نمود. در آذرماه ۱۳۵۳
- حمله قوای زرهی و توپخانه عراق به مرزهای ایران بمنظور گلوله باران سد کنجام جم با هشیاری قوای ایران دفع شد. نیروهای عراق شامل تانک، نفربر، توپخانه و خمپاره انداز ۱۲۰ میلیمتری در تمامی خط مرزی غرب کشور پاسگاههای رضاآباد و تپه ۴۳۴ را زیر آتش گرفتند و نیروهای ایران نیز متقابلا به آتش دشمن پاسخ داده و تجاوز آنها را سرکوب کردند. (10/2/1975)
- به گفته سردبیر مجله اینترنشنال دینفس ریویو - يك موشك راپير ايران چندی قبل با موفقیت به سمت يك بمب افکن سریعتر از صوت عراق از نوع توپولف ۲۲ (بلایندر) پرتاب گردید و سبب سقوط آن شد. طبق اظهارات مقامات اطلاعاتی آمریکا هدایت بمب افکنهای توپولف ۲۲ و جنگنده های میگ ۲۳ عراق در حمله به مواضع کردها را خلبانان روسی بعهده داشتند. (دسامبر ۱۹۷۴)

غنائم بدست آمده از نیروهای عراق طی درگیری های مرزی

تعداد	نوع تسلیحات	تاریخ	منطقه	توضیحات
۲	موشک منفجر نشده	۱۳۵۱/۱۱/۹	منطقه دهلران	توسط نیروهای ما منفجر شد
۵	مین انفرادی	۱۳۵۱/۱۱/۹	منطقه دهلران	توسط نیروهای ما منفجر شد
۲	کلاشینکف	۱۳۵۱/۱۱/۲۳	منطقه ایلام	
۱	اسلحه کمری	۱۳۵۱/۱۱/۲۳	منطقه ایلام	
۴	کلاشینکف	۱۳۵۲/۱/۱۹	ناحیه سوسنگرد	
۱	خمپاره انداز سبک	۱۳۵۲/۱/۱۹	ناحیه سوسنگرد	
۱	موشک انداز	۱۳۵۲/۱/۱۹	ناحیه سوسنگرد	
۳	گلوله خمپاره	۱۳۵۲/۱/۱۹	ناحیه سوسنگرد	
۳۰	تیر فشنگ	۱۳۵۲/۱/۱۹	ناحیه سوسنگرد	
۱۱	خشاب اضافی	۱۳۵۲/۱/۱۹	ناحیه سوسنگرد	
X	سلاح مختلف	۱۳۵۲/۱۱/۲۱	منطقه ایلام	
X	مهمات	۱۳۵۲/۱۱/۲۱	منطقه ایلام	
۱۸	مسلسل	۱۳۵۲/۱۱/۲۵	تپه ۴۳۴	
۱	صندوق نارنجک	۱۳۵۲/۱۱/۲۵	تپه ۴۳۴	
X	مهمات دشمن	۱۳۵۲/۱۱/۲۵	تپه ۴۳۴	

منابع:

- روزنامه کیهان - چاپ تهران
- روزنامه اطلاعات هوایی - چاپ تهران
- کتاب خاطرات علم (وزیر وقت دربار شاهنشاهی)